

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

Quid A' ποπλανκσις.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](#)

Aristot.
Ethic. L. 3. c.
14.

*Exordijs
prolina &
inutilibus
accidentes
quaes finis
n. utr. exor.
per. et. rati.
dixit. q. &
ir. s. n. p. p.
ut. r. a. x. o.*

*Gorgia
Leontini
exordium
conciuum.*

Item Grego-
ry Naz.
mz.

Quid igitur? Omnia (inquietus) exordia sunt amputanda. Minime illud quidem, sed prudenter moderanda: eos tantum agito, qui in præludijs, & prolegomenis amant tempus, & aures frustra consumere. *Vbi quis illu molitus,* quem in re politè dixit Aristoteles. Idcirco ut tibicines, quos nusquam peius esse aiunt, quam domi; amant extra rem, & fortis canere: vel etiam ut serui, & pueri mendacess ad interrogata directe non respondent, sed circuitus orationis querunt, sue sibi improbatibus confus. Ita illi videntur exquirare causas, ac bonitate destituti, qui sine villa necessitate, inanes ambitus expolunt.

Res una exordij est maximè necessaria indicare finem, cuius gratia fit oratio, & tanta plus habere videantur pompe, quam necessitatis.

Quamobrem, non mihi reprehensione dignus videtur Gorgias Leontinus, qui de Eleorum laude dicturus ita exordius est: *Hæc nō
hæc ētōq; Elia benta ciuitas.*

Circuitum maluisset Aristoteles, ut si quis dicat honore afficiendos bonos, & idcirco a se Antistitem laudari: commendandas illustres ciuitates, & hanc ob rem Elidem commendari.

Num hoc tandem rotundius apud eruditas praesertim aures: *Hæc nō ētōq; twaçwpi,
Elia benta ciuitas.* Explet enim exordij necessitatem, quam præscribit Aristot. & indicat uno verbo quid velit, & quorsam suscepta sit oratio. Non dissimile videtur exordium D. Greg. Nazianzeni in laudem Athanasi:

Aθavā iorē trāyūs dēpēn iroq. iro, Athanasiūm laudam, virtutem laudabo.

Num hoc tandem comptius, quam si dixisset, virtutem laudare oportet, idcirco Athanasiūm laudo: aut quid simile.

De varijs exordiorum generibus.

CAPUT. VII.

*Ex ordiis
necessitatis,
Opus.*

Primum illud statuendum est, duo esse exordiorum genera. Unum necessitatis, alterum ornatus, atque pompe. Quod necessitatis est, utrius Aristoteles, indicat finem cuius gratia fit oratio. Et quidem est sine fuso, & circuitione verborum, grauibus, & negiosis orationibus familiare. Tale est illud Euryptolemi apud Xenophonem τὰ μὲν κατηγορίας ἀνθεῖνον οὐδέποτε, ταῦτα διηγασθοῦσα.

Ad. 2. Partim accusaturus huc ascendi, partim etiam defensurus. Quod est ornatus, rationum pro inuentione, & expolitione ingeniorum esse solet, conueniente orationibus in quibus, & eruditio expectatur, & delectatio.

Secunda diuissio est Vlpiani in i. Olynthia-
ca, qui exordia diuidit in ea, quæ initio orationis sunt fixa ad viam premuniendam, & in ea quæ in media plerunque concione solent inferi, ad renouandam attentionem, aut docilitatem.

Tertia est Lycymni Rhetoris, qui exordiorum in genere tres formas constituit, Epere-
Lycymnius:
in arte.

Vlpianus in

oly nth.

ca.

onis.

i. e.

videtur, cum dicit, homines agit discere, &
ad dictis facile in errorem induci, &c.

Quid Rami, sive Ramosum.

Tertia appellatur Oρῶν, Rami. Quid sint vero, nullus, quem sciam Rhetorū meminit. Ego si licet conigere, exstimiram Rami appellari exordium, quod in varia subinde exordia, quasi in ramos funditur. Nam Vl- pianus in orationibus Demosthenis, ad tria, aut quatuor plerumque notat exordia, quem numerum (inquit) non solent excedere oratores, nisi valde insistant. Tale videtur exordium Ciceronis in oratione pro Murena, in qua, ut caula erat grauissima, & vatis ab aduersariis confusa erant impedimenta, necesse fuit omnia amplio illo, & veluti ramo exordio amoliri.

Quid exordiū?

ALIA præterea exordiorum nomina citantur a Rhetoribus. *ιδεσινον* meminit Aristoteles l.3.c.14. Quod specialius cadere videtur in demonstrativum genus, ut sit proximum exornatiuum, ducta metaphora à Citharœdis. Nam auspicatus Rhythmi, vel melodiæ, & prescriptum, quod datur ab ipso chorodidascalo, cui accinere chorum oportebat, nominatur *εἰδόσιμον*, *λατότερον εἰδόσιμον*, quod gratuitò concederetur.

Quid carceres.

Affertur & *βαλεῖς*, id est, carceres, pro prima parte exordij: sed hoc metaphoricum nomen est, omnibus initij commune. Et Antiphon in oratione *περὶ θυμούντος Βαλεῖα τὴν ἀγάν* dixit. Quid sit propriè, explicat Harpocon in voce *βαλεῖς ἡ γῆρας οὐ τὸ την ὑστητην γνωμένη, γραμμή, διὰ τὸ την ταῦτης βεβηκέντω τοὺς δρομέας, βαλεῖς καλεῖται.* Linea ad carceres, in qua consistebant cursores. Transtulit Lycophron ad exordia orationis per allegoriam.

Εγὼ δὲ καὶ Βαλεῖα μηρίνθη σχάσται,
Ανειμ λοξῶν εἰς διεγόρες διεστῶ,
Πιγώτεν ἀράξαις νισσῶν ἐς πίλων δρομός.
Ego verò lineam extremam solvens à funiculo.
Aggregas obliquorum cursu verborum,

Prima pulsione repagula, ut latius rufor.

Alia diuisio exordiorum.

Hermogenes lib.1. de inuentionibus variorum proœmiorum meminit, quorum viii dicitur *Ἑύποληψίως* ex opinione. Alterum *ἀπό της*, ex tempore. Tertium *ἐκ περιποιησίας* ex abundanti. Quartum *Ἑύωδιαρχεῖας* ex subdivisione.

Quid exordium ex opinione.

Proœmium ex opinione, fit cum pro statu rerum, & opinione hominum, exordium. Ut si negotium lexum, & hilares habemus auditores, ita incipiamus dicere: *Οὕτως θέματος, ὃ δύοπες δικασταὶ χαρούντας ἐπειδὴ καὶ διδόνεται δικαιοσύνη, τὸ τετολυμένον ἔνεκεν δρόμοι καὶ ἀχθομένοις, καὶ λειτουργούμενοις.* Video equidem vos (iudices) prospero rerum successu lætari, Deoque gratias agere, atque habere immortales.

Si contra res tristis, & funesta, deiectos, atque dolore percussos ostendat audidores, sic (inquit) exordire: *Ἐπειδὴ καὶ διδόνεται δικαιοσύνη, τὸ τετολυμένον ἔνεκεν δρόμοι καὶ ἀχθομένοις, καὶ λειτουργούμενοις.* Quando vos video iudices, ob ea, quae nuper patrata sunt, in magno dolore, iustitiaque vervari, &c.

Tale illud est Ciceronis in quarta Catilinaria. Video P.C. in me omnium veltum ora, atque oculos esse conuerbos. Video, vos, non solum de vestro, ac reip. verum etiam, si id depulsum sit, de meo periculo esse sollicitos, &c.

Ad hoc genus pertinent purgationes suspicionum, & præiudiciorum, à quibus se pif-
fimè exordia duocuntur: cum industrij sit Ora-
toris, antequam ad causam accedat, impedi-
menta omnia disturbare, & sinistrorum op-
tionum fibras, si quæ sunt, euellere, vt tactæ est
de celo Periclis statua. Hanc ob rem de-
cernit quipiam, nomen illi Olympij, si-
ue Coelestis, quo antea appellabatur, de-
trahendum. Sic (inquit) exorditur ad
eleuandam suspicionem, qua ex æmula-
tione, & inuidia in Periclem l. c. qui videretur. Exordia
Οὐκ ἔχεις ἐνεχεῖν διεγόρες ἀδικεῖσθαι, τὸ πρόσωπον συμβολὴν ταῦτας στρεπτα-
μένων, & λειτουργούμενον, δεσμοὺς μῆτρα παρα-
τὸ δένην ἀνθρώπων οὐ πάθῃ. Non equidem
ini-

*Antiph. in
orat. de con-
cordia.*
*Harpocr. in
lexico 10.
Rhet.*
*Lycoph. in
Gassand.*